

Lillesand kommune

LILLESAND KOMMUNE

Kommunal planstrategi 2020 – 2023

Vedtatt av Bystyre 02.12.2020

BS – 141/20

Innhold

1. INNLEDNING	3
1.1 Formålet med kommunal planstrategi.....	3
1.2 Prosesskrav.....	3
1.3 Planstrategiarbeidet i Lillesand kommune	3
2. OVERORDNEDE FØRINGER	4
2.1 FNs bærekraftsmål	4
2.2 Nasjonale føringer	5
2.3 Regionale føringer	6
3. LILLESAND KOMMUNES PLANSYSTEM	7
3.1 Om kommuneplanen – samfunnsdel, arealdel og handlingsdel.....	7
3.2 Kommunedelplaner - temaplaner – områdereguleringer.....	8
4. UTVIKLINGSTREKK OG UTFORDRINGER	9
4.1 Økonomisk bakteppe.....	9
4.2 Befolkning – sammensetning og utvikling.....	11
4.3 Kommunen som organisasjon	14
4.4 Folkehelse og levekår	14
4.5 Næringsliv og sysselsetting.....	17
4.6 Klima, miljø og langsiktig arealbruk.....	18
4.7 Mulig utfordringer som resultat av koronasituasjonen.	21
5. VURDERING AV PLANBEHOV I PERIODEN 2020-2023	23
5.1 Overordnede «prinsipper» for planstrategien.....	23
5.2 Medvirkning.....	23
5.3 Kommuneplanens samfunnsdel	23
5.4 Samlet oversikt over planbehov i perioden 2020-2023	25
6. Prioritering av plan- og utviklingsoppgaver i perioden 2020 - 2023	31
VEDLEGG – Status planoppgaver 2016 - 2020	32

1. INNLEDNING

1.1 Formålet med kommunal planstrategi

Planstrategien skal avklare hvilke planoppgaver kommunen skal prioritere innenfor gjeldende valgperiode for å møte kommunens behov og legge til rette for ønsket utvikling i kommunen (plan – og bygningsloven § 10-1).

Planstrategien skal inneholde en vurdering av kommunens planbehov ut ifra utviklings-trekkene og utfordringsbildet i kommunen. I planstrategien skal det avklares om kommuneplanen helt eller delvis skal revideres. Prioriteringene som gjøres i planstrategien skal være realistiske i forhold til kommunens økonomi og øvrige tilgjengelige ressurser.

1.2 Prosesskrav

Planstrategien er ingen plan og har derfor ikke de samme prosesskrav som planverk etter plan – og bygningsloven. Loven stiller følgende krav til prosessen:

- Kommunal planstrategi skal utarbeides og vedtas seinest ett år etter at kommunestyret er konstituert.
- Kommunen skal innhente synspunkter fra statlige og regionale organer samt fra nabokommuner.
- Forslag til vedtak skal offentliggjøres minst 30 dager før vedtak i kommunestyret.

1.3 Planstrategiarbeidet i Lillesand kommune

Arbeidet med kommunal planstrategi startet opp januar 2020.

Formannskap med gruppeledere er styringsgruppe for arbeidet og har avholdt flere møter der planstrategien er diskutert.

Det har vært gjennomført interne administrative prosesser for å kartlegge kunnskapsgrunnlag og planbehov. Kunnskapsgrunnlaget består av utviklingstrekk og utfordringer kommunen står overfor i nåtid og i nær fremtid. Deler av dette ble jobbet grundig med, både ved utarbeidelse av sist planstrategi, samt ved utarbeidelse av kommuneplanens samfunnsdel, vedtatt desember 2018. Kommunen vil fremover jobbe tverrsektorielt med kunnskapsgrunnlaget, som årlig vil bli oppdatert og legges inn i årsberetningen.

2. OVERORDNEDE FØRINGER

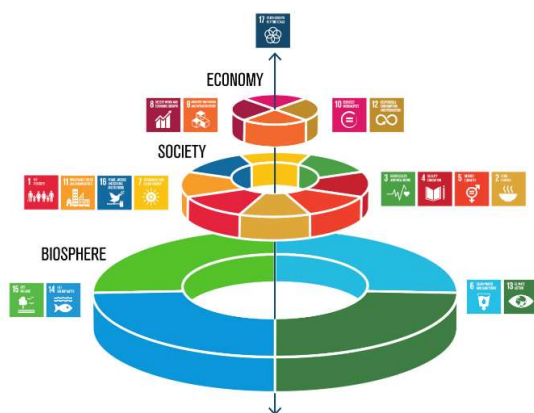
Kommuneplanen utformes innenfor de rammer som gis gjennom bl.a. lovgivning og Stortingets og Regjeringens føringer. Eventuelle nye lover og forskrifter av betydning for kommuneplanrevisjonen skal legges til grunn.

2.1 FNs bærekraftsmål

Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling frem mot 2030. Målene gjelder for alle land og er en felles arbeidsplan for den globale innsatsen for en bærekraftig utvikling. Bærekraftmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Målet er å utrydde ekstrem fattigdom, sikre inkluderende bærekraftig utvikling og fremme velstand, fred og rettferdighet for alle. Regjeringen forventer at fylkeskommuner og kommuner legger FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen.¹

Kommunen opplever i økende grad utfordringer knyttet til klima, demografi og forskjeller i levkår, samtidig som forventningene øker til kommunens tjenesteyting og de økonomiske rammene blir strammere. Bærekraftmålene er relevante og nyttige for kommunene i arbeidet med å tilby innbyggere best mulig tjenester, drive samfunnsutvikling og ivareta oppgaven som arbeidsgiver.²

Bærekraftmålene bygger på tre dimensjoner som må sees i sammenheng for å oppnå en bærekraftig utvikling:

Lillesand kommune legger FNs bærekraftsmål til grunn for bærekraftig utvikling, og kommuneplanens samfunnsdel er bygget opp rundt de tre dimensjonene i bærekraftmålene; økologisk, sosial og økonomisk bærekraft.

De 17 bærekraftmålene ble brukt som referansepunkter, da mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel ble utformet i 2018.

I fremtidig planarbeid bør FNs bærekraftsmål ytterligere tydeliggjøres og konkretiseres i mål og tiltak, slik at Lillesand kommune bidrar i den felles arbeidsplanen som er satt for global innsats for en bærekraftig utvikling.

Figur 1: Økologisk, sosial og økonomisk utvikling kan ikke oppnås isolert fra hverandre. Denne modellen av FNs bærekraftsmål viser sammenhengen mellom dimensjonene der økonomisk bærekraft er avhengig av at økologisk og sosial bærekraft er ivaretatt. Kilde: Azote for Stockholm Resilience centre, Stockholm University.

¹ Ks.no

² Ks.no

2.2 Nasjonale føringer

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

Regjeringen legger hvert fjerde år frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling over hele landet. Dette går frem av plan- og bygningsloven. De nasjonale forventningene skal følges opp i kommunens arbeid med planstrategi og planer. Lillesand kommunes planstrategi for 2020 – 2023 bygger på de nasjonale forventningene av 14. mai 2019.

I forventningene vises det til at Regjeringen har bestemt at FNs 17 bærekraftsmål, som Norge har sluttet seg til, skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer, også i Norge. Regjeringen forventer at fylkeskommuner og kommuner legger FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen og vektlegger følgende utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Følgende tema vektlegges i nasjonale forventninger:

1. Planlegging som verktøy for helhetlig og bærekraftig utvikling
  - FNs bærekraftsmål legges til grunn for regional og kommunal planlegging
  - Planlegging er sentralt verktøy for å utøve kommunens samfunnsutviklerrolle
  - Kommunene har ansvar for at planprosessene er effektive og at de bygger på et godt, oppdatert kunnskapsgrunnlag
  - Konsekvensutredninger og risiko- og sårbarhetsanalyser er viktige verktøy for god gjennomføring av arealplaner
  - Økt bruk av digitale verktøy i planleggingen
2. Vekstkraftige regioner og lokalsamfunn i hele landet
  - Næringsutvikling gir grunnlag for velferd
  - Et samfunn med lave utslipp, som er trygt og tilpasset klimaendringer
  - Aktiv forvaltning av natur- og kulturminneverdier
  - Ressursbasert næringsutvikling
  - Regionale løsninger vektlegges i større grad
3. Bærekraftig areal- og transportutvikling
  - Styrket knutepunktsutvikling
4. Byer og tettsteder der det er godt å bo og leve
  - Åpne og inkluderende byer og tettsteder
  - Trygge og helsefremmende byer og tettsteder
  - God kvalitet i fysiske omgivelser
  - Levende sentrumsområder

Forventningene skal bidra til at kommunene i planleggingen tar opp viktige nasjonale utfordringer. De viderefører tidligere nasjonale føringer for attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder og bærekraftig areal- og samfunnsutvikling. I tillegg vektlegger regjeringen raskere og mer effektive planprosesser. Planleggingen må målrettes og kommunene bør prioritere ressurser til å oppdatere overordnede planer, samt å bruke hensiktsmessige plantyper. Regjeringen er også opptatt av at statlige myndigheter ikke krever mer omfattende planlegging enn nødvendig.

2.3 Regionale føringer

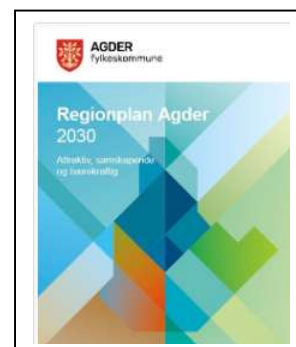
Regionplan Agder 2030

Regionplan Agder 2030 ble vedtatt høsten 2019. Gjennom Regionplan Agder 2030 har sentrale samfunnsaktører satt seg felles mål for utviklingen av Agder frem mot 2030. Regionen skal bli et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår, gjennom fem hovedsatsingsområder:

- Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter
- Verdiskaping og bærekraft
- Utdanning og kompetanse
- Transport og kommunikasjon
- Kultur

Regionplan Agder 2030 bygger på FNs 17 bærekraftsmål og vektlegger tre gjennomgående perspektiver for å få til en bærekraftig samfunnsutvikling:

- Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser (økonomisk bærekraft)
- Levekår, likestilling, inkludering og mangfold (sosial bærekraft)
- Klima og miljø (miljømessig bærekraft)

Regional planstrategi for Agder 2020 – 2024

Agder fylkeskommune forslag til Regional planstrategi ble sendt ut på høring februar 2020, med høringsfrist 1. april 2020. Høringsfristen ble senere utsatt til 1. juli, og regional planstrategi vil bli lagt frem for sluttbehandling i fylkestinget oktober 2020.

Det er et mål at regional planlegging skal være målrettet og ikke mer omfattende enn nødvendig. Et viktig formål med regional planstrategi for denne perioden er derfor å benytte etableringen av det nye Agderfylket til å rydde i antall planer, samt oppdatere en del styringsdokument som i sin tid ble utarbeidet for hvert enkelt fylke. En god del av Agders regionale utfordringer er tenkt å håndteres gjennom en målrettet oppfølging av Regionplan Agder 2030, framfor å utarbeide egne planer på dem.

3. LILLESAND KOMMUNES PLANSYSTEM

3.1 Om kommuneplanen – samfunnsdel, arealdel og handlingsdel

Alle kommuner skal ha en kommuneplan (jf. PBL kapittel 11), og kommuneplanen er det viktigste styringsdokumentet for kommunens politiske og administrative ledelse. Planen skal bestå av en samfunnsdel med økonomisk handlingsdel og en arealdel med bestemmelser og retningslinjer. Til sammen skal disse to planene sørge for at kommunale, regionale og nasjonale mål og interesser blir ivaretatt, samt at de bør omfatte alle viktige mål, strategier og oppgaver i kommunen.

Kommuneplanen skal ta utgangspunkt i kommunens planstrategi og samtidig legge retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter til grunn.

Det er kommuneplanens samfunnsdel som setter kursen og som skal bidra til at kommunens mål på samfunns- og tjenesteutvikling nås. Arealdelen skal på sin side speile målene som er satt i samfunnsdelen gjennom konkrete arealprioriteringer og føringer på kartet.

Kommuneplanen skal også fungere som informasjon til innbyggere og samarbeidsparter om Lillesand kommune som samfunn, tjenesteyter og organisasjon.

Samfunnsdelen

Samfunnsdelen har et langsiktig perspektiv (minimum 12 år) og konkretiserer visjon, satsingsområder, mål og strategier de folkevalgte har for utviklingen av kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon.

Arealdelen

Arealdelen er et juridisk bindende dokument med et langsiktig perspektiv (minimum 12 år) som viser sammenhengen mellom samfunnsutviklingen, som behandles i samfunnsdelen, og hvilke utslag og behov dette gir for arealbruken. Arealdelen er nødvendig for å sikre en planmessig og forsvarlig arealutnyttelse, og for å beskytte arealene mot uoverveide arealinngrep og uhensiktsmessig bygge- og anleggsvirksomhet m.m.

Handlingsdelen

Handlingsdelen for Lillesand kommunes kommuneplan er økonomiplanen med årsbudsjett. Her beskrives de økonomiske konsekvensene av å gjennomføre tiltak som er resultat av de strategiske valg som ligger i kommuneplanens samfunns- og arealdel. Tiltakene kan f.eks. være begrunnet av lovkrav, beredskap og/ eller satsinger. Det kan være tiltak som er fremkommet i forbindelse med utvikling av kommunedelplaner, temaplaner eller kommunens overordnede ROS-analyse. Alle foreslåtte tiltak samles i økonomiplan med årsbudsjett for å sikre helheten og riktige prioriteringer.

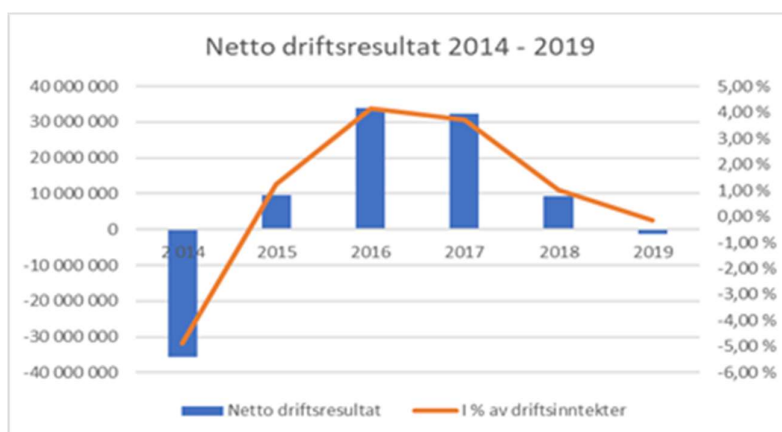

4.UTVIKLINGSTREKK OG UTFORDRINGER

4.1 Økonomisk bakteppe

Lillesand kommune har i lengre tid hatt en krevende økonomi, selv om de siste årene økonomisk sett har vært gode. Etter et større underskudd i 2014, som ble dekket inn i 2015 og 2016, fikk kommunen gode netto driftsresultat i perioden 2015-2018. I kommuneplanen har man et mål om et netto driftsresultat på 1,75 – 2 % av brutto driftsinntekter. I 2019 ble det et marginalt negativt driftsresultat.

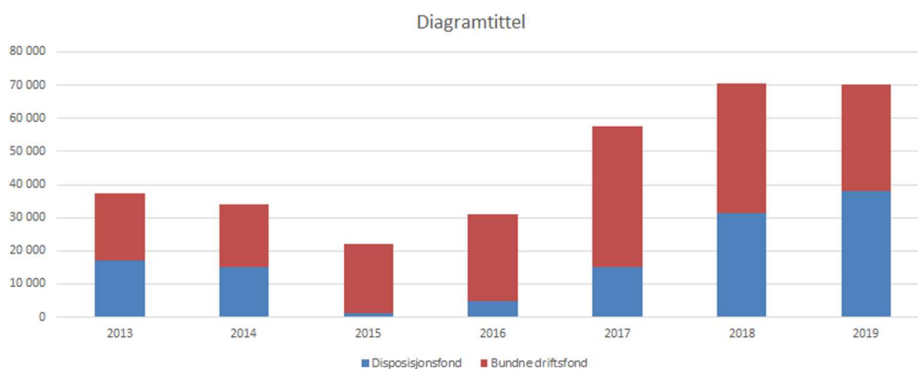
Netto driftsresultat

De gode økonomiske årene vi har hatt har gjort det mulig å bygge opp disposisjonsfondet fra tilnærmet null i 2015 til ca 47 mill. kr. i 2019. Det tilsvarer målet i kommuneplanen om at disposisjonsfondet utgjør 5 % av brutto driftsinntekter. Dette er imidlertid et minimum for å ha økonomisk handlefrihet ved uforutsette hendelser. Landsgjennomsnittet er et disposisjons-fond på 12 % av brutto driftsinntekter.

Kommunen har også bundne driftsfond. Dette er i hovedsak tilskuddsmidler fra staten som ikke er benyttet i tidligere år. En del av de bundne driftsfondene er knyttet til SIO-prosjektet. Midlene fra første prosjektperiode 2016-2019 må benyttes innen utgangen av 2020.

Disposisjonsfond

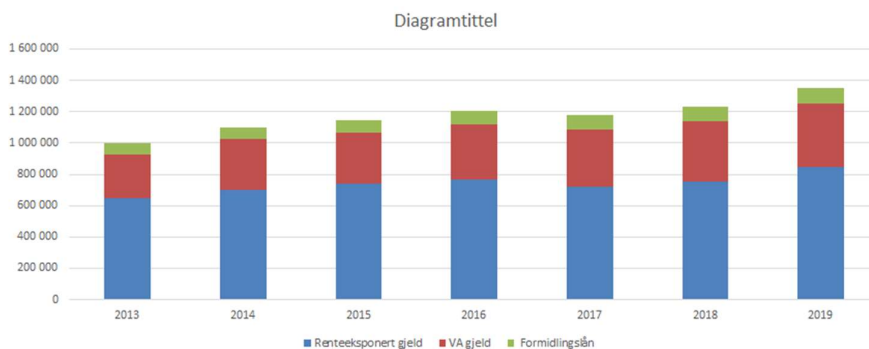

Den største utfordringen for Lillesand kommunes økonomi er det den store lånegjelden. Ved utgangen av 2019 har kommunen en netto lånegjeld på 1,35 mrd. kr. Det utgjør over 140 % av brutto driftsinntekter og ligger betydelig høyere enn hva som er anbefalt. Lillesand kommune har høyest lånegjeld i fylket og ligger høyt også på landsbasis. Bakgrunnen for den høye lånegjelden er bl.a. en høy befolkningsvekst over lang tid. Vår anstrengte økonomi har også medført at investeringer i stor grad må lånefinansieres med liten grad av egenfinansiering.

Den høye lånegjelden gjør kommunens økonomi sårbar for uventede renteøkninger og uforutsette forhold i kommunens tjenesteyting. Kommunens finansreglement sier i hvilken grad kommunen skal binde renten på sine lån for å ha forutsigbare rentekostnader.

En del av lånegjelden er investeringer innen vann- og avløpsektoren som finansieres av brukerbetalingene. Videre har kommunen tatt opp lån i Husbanken til videre utlån (Startlån) til utsatte grupper i boligmarkedet. Til sammen utgjør lån til videre utlån og lån til VA-investeringer ca 500 mill. kr. Det betyr at den renteeksponerte lånegjelden til kommunen er på ca 850 mill. kr.

Lånegjeld

Hvordan møte framtidens økonomiske utfordringer?

Rådmannen har i økonomiplanen for 2020-2023 spesielt løftet følgende utfordringer:

- Økte finans- og FDV-kostnader som følge av høyt investeringsnivå
- Bortfall av inntekter når SIO-prosjektet utgår i 2022
- Økende andel eldre i befolkningen
- Sikre tilgang på arbeidskraft
- Sikre økt økonomisk handlingsrom

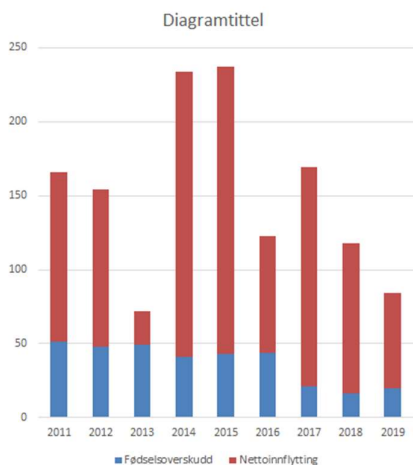
Utfordringene blir spesielt store mot slutten av økonomiplanperioden og vil forsterkes i årene etter 2023. For å sikre fremtidig økonomisk bærekraft for kommunen og tilfredsstillende tjenester for innbyggerne, vil det derfor være behov for innsparinger fremover. Bystyret har vedtatt å sette i gang et strukturprosjekt som har fått navnet «Lillesand 2024.» Målet med prosjektet er å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi, og en areal- og kostnadseffektiv kommunal bygningsmasse. Fremover vil det være nødvendig med betydelig omstilling og effektivisering og i organisasjonen må det være fokus på innovasjon og endring.

4.2 Befolkning – sammensetning og utvikling

Lillesand har de siste ti årene etter at ny E-18 åpnet mellom Kristiansand og Grimstad hatt en stor befolkningsvekst. Dette henger sammen med Lillesands strategiske plassering i et sammenhengende arbeidsmarked mellom Kristiansand og Arendal. Det gjør det attraktivt å bo i Lillesand. I 2014 og 2015 var befolkningsveksten på 2,3 % pr år. Fra 2016 har veksten avtatt og i 2019 var befolkningsveksten på 0,8 %. Lillesands befolkning er på 11 074 innbyggere i utgangen av 2019.

Befolkningsveksten består i hovedsak av netto innflytting til kommunen. Netto innflytting varierer fra år til år. Det henger sammen med endringer i arbeidsmarkedet, tilgang på boliger og netto innvandring.

Fødseloverskuddet har avtatt de siste årene. Dette henger sammen med lavere fødselstall på grunn av lavere fruktbarhet. Dette er en utvikling som man ser nasjonalt, men Lillesand har nå lavere fødseltall sammenlignet med landsgjennomsnittet. En utvikling er at ungdom flytter fra kommunen etter videregående skole, mens vi har stor tilflytting av familier med små barn. Antall barn som begynner på skole som 6-åringer er opptil 25 % høyere enn fødselstallene for samme aldersgruppe.

Aldersgruppe	2018	2019	%-endring Lillesand	%-endring Lands-basis	Andel Lille-sand	Andel landsbasis
0 år	107	105	-1,9 %	-1,0 %	0,9 %	1,0 %
1-5 år	653	620	-5,1 %	-1,5 %	5,6 %	5,5 %
6-12 år	1138	1106	-2,8 %	-0,3 %	10,0 %	8,4 %
13-15 år	383	430	12,3 %	1,3 %	3,9 %	3,6 %
16-19 år	572	548	-4,2 %	-1,0 %	4,9 %	4,8 %
20-44 år	3291	3339	1,5 %	0,6 %	30,2 %	33,3 %
45-66 år	3129	3153	0,8 %	1,0 %	28,5 %	28,0 %
67-79 år	1286	1327	3,2 %	2,9 %	12,0 %	11,1 %
80-89 år	351	374	6,6 %	2,5 %	3,4 %	3,5 %
90 år eller eldre	80	72	-10,0 %	0,6 %	0,7 %	0,8 %
Sum	10990	11074	0,8 %	0,7 %	100,0 %	100,0 %

Lillesand kommune har en relativt ung befolkning sammenlignet med landet som helhet. Kommunen har en større andel i aldersgruppene 6-12 år og 13-15 år. Lillesand har også en større andel i aldersgruppen 67-79 år, men en lavere andel i aldersgruppen 20-44 år.

Aldersgruppen 13-15 år har størst vekst fra 2018 til 2019 med 12,3 %. Det er en vesentlig større prosentvis vekst enn landsgjennomsnittet som var på 1,3 %. Aldersgruppen 80-89 år har også en stor økning med 6,6 %. Kommunen har derimot en nedgang i aldersgruppen 1-5 år (-5,1 %). På landsbasis er det også en nedgang i denne aldersgruppen med -1,5 %. På landsbasis er det aldersgruppen 67-79 år som øker mest med 2,9 %.

Gjennomsnittlig levealder i Lillesand kommune i perioden 2004-2018 var 80,0 år for menn og 83,9 år for kvinner. Dette er av de høyeste i kommunene på Agder. Landsgjennomsnittet var på 79,4 år for menn og 83,5 år for kvinner. Gjennomsnitts levealder har de siste ti år økt med 1 år og øker mest for menn. Det er 5,7 års forskjell i forventet levealder basert på utdanningsnivå for innbyggere med grunnskole som høyeste utdanningsnivå, og for innbyggere med videregående opplæring eller høyere. Dette er 0,8 år mer enn landsgjennomsnittet.

Befolkningsfremskrivning

Tabellene nedenfor viser SSBs befolkningsfremskrivning fra 2018 MMMM-alternativet justert for faktisk folketall pr 01.01.2020. Tabellene viser at Lillesand kommune skal vokse med 682 personer eller 6 % frem til 2025. Den største prosentvise veksten frem mot 2025 er i aldersgruppen 80-89 år med 29 %. Det innebærer 109 flere innbyggere i denne aldersgruppen. Også aldersgruppen 13-15 år øker kraftig frem mot 2025. Her er veksten på 17 % eller 72 innbyggere. Størst prosentvis nedgang er det i aldersgruppen 6-12 år som har en nedgang på -6 % eller 64 innbyggere.

SSBs prognose er sannsynligvis for optimistisk ut fra utviklingen de siste årene. Veksten vil sannsynligvis ligge på under 1,0 % i de neste årene. SBs prognoser fanger ikke opp lokale variasjoner. En av de viktigste lokale usikkerhetsmomentene er netto innflytting. Denne varierer fra år til år og styres av arbeidsmarkedet, tilgang på boliger/boligpriser og netto innvandring.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2030	2035	2040
0 år	105	105	106	108	110	113	124	131	133
1-5 år	620	620	602	597	599	606	656	702	721
6-12 år	1 106	1 101	1 098	1 090	1 074	1 042	1 002	1068	1141
13-15 år	430	455	484	482	488	502	463	438	468
16-19 år	548	536	535	570	605	631	659	612	605
20-44 år	3 339	3 357	3 389	3 416	3 431	3 451	3 575	3 650	3656
45-66 år	3 153	3 231	3 251	3 283	3 313	3 350	3 515	3 616	3698
67-79 år	1 327	1 363	1 421	1 456	1 492	1 503	1 589	1 714	1851
80-89 år	374	383	403	423	444	483	655	785	843
90 år eller eldre	72	77	77	78	80	75	102	138	198
Sum	11 074	11 226	11 366	11 502	11 637	11 756	12 339	12 853	13 314
Vekst pr år	0,8 %	1,4 %	1,2 %	1,2 %	1,2 %	1,0 %	1,0 %	0,8 %	0,7 %

	2021	2022	2023	2024	2025	2030	2035	2040
0 år	0 %	1 %	3 %	5 %	8 %	18 %	25 %	26 %
1-5 år	0 %	-3 %	-4 %	-3 %	-2 %	6 %	13 %	16 %
6-12 år	0 %	-1 %	-1 %	-3 %	-6 %	-9 %	-3 %	3 %
13-15 år	6 %	13 %	12 %	14 %	17 %	8 %	2 %	9 %
16-19 år	-2 %	-2 %	4 %	10 %	15 %	20 %	12 %	10 %
20-44 år	1 %	2 %	2 %	3 %	3 %	7 %	9 %	9 %
45-66 år	2 %	3 %	4 %	5 %	6 %	11 %	15 %	17 %
67-79 år	3 %	7 %	10 %	12 %	13 %	20 %	29 %	40 %
80-89 år	2 %	8 %	13 %	19 %	29 %	75 %	110 %	126 %
90 år eller eldre	6 %	6 %	8 %	12 %	4 %	42 %	91 %	176 %
Prosent vekst	1 %	3 %	4 %	5 %	6 %	11 %	16 %	20 %

Forklaring: Rød farge viser nedgang, gul viser relativ liten endring, mens grønn er tall som skillel positivt ut.

4.3 Kommunen som organisasjon

Et trangere økonomisk handlingsrom og demografiske endringer vil være noen av hovedutfordringene for Lillesand kommune som organisasjon å håndtere fremover. I tillegg er arbeidslivet i kontinuerlig omstilling; digitaliseringen foregår i et høyt tempo, ansatte vil ha nye krav det vil være færre i yrkesaktiv alder og det blir mer konkurranse om arbeidskraft. Det vil derfor være vesentlig at kommunen får på plass en arbeidsgiverstrategi som svarer på disse utfordringene, følger opp kommuneplanen og bidrag til å synliggjøre de innsatsområder kommunen må fokusere på for å videreutvikle organisasjonen og medarbeiderne i tråd med fremtidens behov.

4.4 Folkehelse og levekår

Oppvekst- /levetår

Tilhørigheten til nærmiljøet har betydning i menneskers liv. Ulike lokalmiljøer kan gi ulike muligheter for utfoldelse og sosialt samvær. Ungdata-undersøkelsen fra 2019 viser at 67 % av elevene i Lillesand er fornøyd med lokalmiljøet sitt. Det er en nedgang fra 2016, men Lillesand ligger på nivå med landsgjennomsnittet.

Barn og unge bruker lokalmiljøet i større grad og på en annen måte enn foreldrene. Trygge og sunne lokalmiljøer er derfor særlig viktig for denne aldersgruppes velferd og utfoldelse. Barn og unge kan ha andre meninger enn voksne om hva som gir livskvalitet på hjemstedet. Ungdata fra 2019 viser at ungdomsskoleelever i Lillesand i noe mindre grad enn landsgjennomsnittet føler at det er svært trygt eller ganske trygt å ferdes ute om kvelden i nærområdet. Det er en negativ utvikling i Lillesand fra Ungdata 2016.

Det er veldokumenterte sammenhenger mellom utdanningsnivå, materielle levekår og helse. Mye tyder på at psykiske problemer er den viktigste grunnen til at ungdom faller ut av skolen. Både nasjonalt og i Lillesand har frafallsandelen i videregående skole gått ned de senere årene. I Lillesand har frafallandelen gått ned fra 26 % i 2010-2012 til 19 % i 2016-2018. Frafallsandelen er 5 % lavere i Lillesand enn landsgjennomsnittet.

Det er stor forskjell i gjennomføringsgrad mellom elever på allmennfaglige studieretninger og yrkesfaglige studieretninger. Frafallsgraden på allmennfaglige studieretninger er på 6,7 % mens den er på 29,1 % blant elever på yrkesfaglige studieretninger. 40,0 % av elevene på yrkesfaglige studieretninger gjennomfører på normert tid, mens 85,0 % av elevene på allmennfaglige studieretninger gjennomfører på normert tid. Frafallsgraden for elever på yrkesfaglige studieretninger er høyere enn fylkesnivået (22,0 %) og på landsbasis (23,4 %).

Grupper som står utenfor arbeidsliv og skole har oftere dårligere psykisk helse og mer usunne levevaner enn de som er i arbeid. De siste ti årene har andelen som får sykemelding og uføretrygd vært høyere i Norge enn i andre OECD-land. Andelen mottakere av stønad til livsopphold i Lillesand har økt fra 19 % i 2014 til 20 % i 2016 for så å gå ned til 18 % i 2018. Andelen i Lillesand ligger 18 % over landsgjennomsnittet i 2018.

De viktigste årsakene til uførhet i Norge er psykiske lidelser, og muskel- og skjelettsykdommer. I de senere år har andelen psykiske lidelser økt. Hos kvinner øker andelen muskel- og skjelettsykdommer med alderen, mens uførhet på grunn psykiske lidelser er høyest blant unge menn. Nesten 60 % av nye uføretilfeller i aldersgruppen 18-29 år skyldes psykiske lidelser.

Den høye andelen uføre i Lillesand er bekymringsfull. I perioden 2016-2018 var det gjennomsnittlig 763 mottakere av uføretrygd i Lillesand kommune. Det er en økning på 2,5 % fra perioden 2015-2017. 10,6 % av befolkningen 18-66 år i Lillesand mottar varig uføretrygd. Landsgjennomsnittet er på 9,1 % og 12,4 % i Aust-Agder. Lillesand er blant kommunene i Aust-Agder med lavest uføreandel.

Andelen uføre øker med alderen og det er flere kvinner enn menn som blir uføre. I aldersgruppen 18-29 år er andelen uføre på 1,8 %. I denne aldersgruppen er det større andel menn enn kvinner som blir uføre. I aldersgruppen 30-44 år er andelen uføre 6,3 % og med en relativt lik fordeling mellom menn og kvinner. I aldersgruppen 45-66 år øker andelen til 18,3 % hvor andelen uføre kvinner er 22,9 % mot 13,9 % for menn. Dette innebærer at en større andel menn enn kvinner blir uføre i ung alder, mens det er motsatt på slutten av yrkeskarrieren hvor det er en betydelig større andel kvinner som blir uføre.

Psykisk helse

Ensomhet er det motsatte av god sosial støtte. God sosial støtte innebærer at en får kjærlighet og omsorg, blir aktet og verdsatt, og at en tilhører et sosialt nettverk og et fellesskap med gjensidige forpliktelser. Manglende sosial støtte øker faren for både fysiske og psykiske plager og lidelser.

Ungdata 2019 viser at Lillesand er den kommunen på Agder mest størst andel elever som har følt seg ensomme. Andelen unge i Lillesand som har følt ensomhet er 26 % større enn landsgjennomsnittet og har økt betydelig fra tidligere Ungdataundersøkelser i 2013 og 2016.

Andel personer med psykiske symptomer og lidelser har økt nasjonalt fra 2013-2015 til 2016-2018, mens utviklingen i Lillesand er nokså stabil. Sammenlignet med landsgjennomsnittet har Lillesand gått fra å ligge 11 % over landsgjennomsnittet til å ligge 7 % over i 2016-2018. Andel ungdomsskoleelever som er mye plaget av depressive symptomer, har økt fra 6 % i 2013 til 21 % i 2019.

Skole

Økt trivsel er et sentralt mål for folkehelsearbeidet. For barn og unge er skolen en svært viktig sosial arena. Andelen elever som trives godt på skolen har vært stabil nasjonalt og i Lillesand. Lillesand skiller seg ikke ut fra landsgjennomsnittet i 2018 hvor 85 % av elevene trives godt på skolen.

Elevundersøkelsen i 2019-2020 viser at det er en mindre andel elever på 7. trinn og 10. trinn i Lillesand som opplever mobbing hyppigere (2-3 ganger i måneden eller oftere) enn på fylket og landsbasis. Andelen elever som har blitt mobbet har gått ned fra 2018 undersøkelsen på 7. trinn, og det er en liten nedgang på 10. trinn.

Andelen elever i 5. klasse på laveste mestringsnivå i lesing har holdt stabilt på nasjonalt nivå, mens det i Lillesand varierer en god del fra år til år. I 2018 er andelen elever i 5. klasse på laveste mestringsnivå i lesing i Lillesand 35 % større enn landsgjennomsnittet. Den samme tendensen gjør seg gjeldene også på 8. trinn hvor andelen er 27 % større enn landsgjennomsnittet. Lillesand er blant de 10 dårligste kommunene på Agder og andelen er dobbelt så stor som den beste kommunen på Agder (Gjerstad).

Standpunktkarakterene for 10. trinn i Lillesand er i 2018-2019 bedre enn fylket og landet. Det er en forbedring i karakternivået fra 2017-2018 til 2018-2019 i alle fag i Lillesand. Eksamensresultatene for 10. trinn i Lillesand kommune er på forholdsvis likt nivå i som på fylket og på landsbasis. Det er en positiv utvikling i gjennomsnittlige grunnskolepoeng fra 2018 til 2019. Lillesand ligger nå over fylket og landet.

Oppfølging folkelse og levekår

Hovedutfordringene i Lillesand kommune har ikke endret seg vesentlig i forhold til sist planstrategi; kommunen ligger over landsgjennomsnittet når det gjelder unge uføre i alderen 18-44 år, vi må fortsatt være oppmerksom på psykisk helse hos innbyggerne og vi må følge med på viktige skolerelaterte indikatorer. Framover må det være fokus på ungdom i Lillesand som ikke opplever at det er trygt i nærmiljøet og at en stor andel elever føler seg ensomme.

Kommunen har satt seg tydelige mål og strategier for disse hovedutfordringene, og i kommuneplanen for 2018 – 2030, under innsatsområde «Folkehelse, livsmestring og tilhørighet», er spesifikke mål og strategier satt for hvordan vi skal jobbe for å være en sosial bærekraftig kommune hvor innbyggerne opplever livsmestring, trygghet og fellesskap. Vi ønsker å være et inkluderende samfunn hvor alle føler tilhørighet, føler seg nyttige og opplever mening, som er viktig for trivsel, livskvalitet og helse for hver enkelt.

Temaplanene «Plan for helse og omsorg», (vedtatt februar 2020), og «Rammeverk for livsmestring og læring i barnehage og skole», (under utarbeidelse), bygger opp

rundt viktige mål og strategier fra satsingsområdet «Folkehelse, livsmestring og tilhørighet». Vi mener derfor at vi planmessig er godt dekket for å møte flere av disse utfordringene, og at vi nå i neste periode må jobbe for å implementere de respektive planene godt i hele organisasjonen. Prosjektet helsefremmende barnehager og skoler (HBS) har som mål å øke barn og unges psykiske helse og livskvalitet, og er en viktig del av kommunens arbeid på dette området.

I forkant av sist planstrategi hadde kommunen gjennomført en større utredning for å se på hvordan kommunen bør innrette sine tjenester for å utvikle et best mulig helhetlig tjenestetilbud for barn og unge. Som resultat av denne utredningen ble det i 2017/18 igangsatt et arbeid med å utvikle en lokal modell for hvordan kommunen kan jobbe med Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI-modellen). Implementeringen av BTI-modellen har pågått en tid, modellen blir justert i tråd med erfaringer så langt, men det er fortsatt viktig å arbeide godt tverrsektorielt for å sikre at modellens rutiner og handlemåter bli godt implementert i tjenestene.

Selv om vi i siste periode har igangsatt planverk og prosjekter som vi mener ivaretar flere av hovedutfordringene, må vi hele tiden stille oss spørsmål om dette er nok og om vi ivaretar alle godt nok. Vi bør fremover være spesielt oppmerksomme på tematikken utenforskap, ensomhet og inkludering, spesielt med tanke på overgangen mellom skole og fritid.

4.5 Næringsliv og sysselsetting

Ved utgangen av desember 2019 var 90 personer, eller 1,7 % av arbeidsstyrken i kommunen, registrert som helt ledige. På tilsvarende tidspunkt i 2017 var nivået på 2,2 %. Arbeidsledigheten i Lillesand er 23 % lavere enn landsgjennomsnittet på 2,2 % og Aust-Agder fylke (2,4 %).

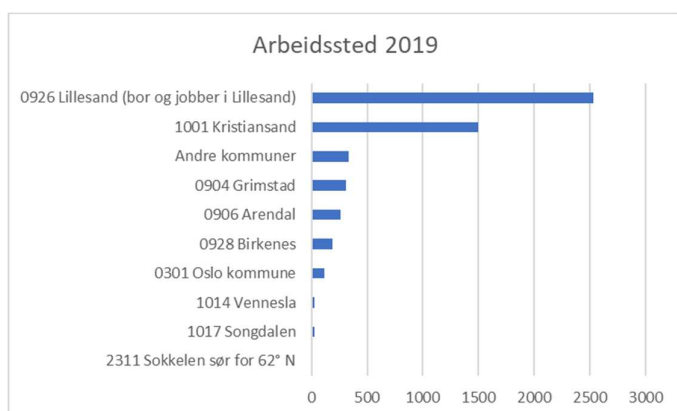
I desember 2019 var det 303 personer (4,5 %) som mottok arbeidsavklaringspenger fra NAV, mot 320 på samme tid i 2018. Det er en nedgang på -5,3 %. Andelen er høyere enn landsgjennomsnittet (3,4 %). (Se for øvrig kapittel 4.6 som omtaler mulige utfordringer som resultat av koronasituasjonen.)

I 2019 var 407 personer (6,0 %) registrert med nedsatt arbeidsevne mot 446 personer i 2018. Det er en nedgang på -8,7 %. Andelen med nedsatt arbeidsevne er 13 % høyere enn landsgjennomsnittet.

Helse- og sosialtjenester og varehandel utgjør de største gruppene sysselsatte med henholdsvis 24 % og 22 %. Størst økning er det i gruppen Bergverksdrift og utvinning med 143 % og i gruppen Jordbruk, skogbruk og fiske med 29 %. Størst nedgang har Bygge- og anleggsvirksomhet (-8 %).

I 2019 var det 5 303 personer i Lillesand kommune som var yrkesaktive; en økning på 61 personer (1,2 %) fra 2018. Av disse arbeider 2 537 (48 %) i Lillesand. 1 499 personer (28 %) av de yrkesaktive som bor i Lillesand, pendler til Kristiansand. 308 personer (5,8 %) pendler til Grimstad, 259 personer (4,9 %) til Arendal og 187 personer (3,5 %) til Birkenes.

Størst innpendling er det fra Kristiansand; 732 personer pendler fra Kristiansand til Lillesand. Dette utgjør 16 % av dem som har sitt arbeidssted i Lillesand. Videre er det innpendling fra Grimstad (487 personer/10 %), Birkenes (253 personer/5 %) og Arendal (323 personer/7 %).

Lillesand bystyre vedtok 7. april 2021 og innlemme strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen i planstrategien.

Lillesand kommune har en strategisk næringsplan sammen med de tidligere Knutepunktskommunene. Handlingsdelen til planen rulleres våren 2021. Samarbeidet ble opprinnelig støttet av Kommunal- og moderniseringsdepartementets utviklingsprogram for byregioner. Sist plan ble vedtatt i Lillesand bystyre 29.10.2014. Rådmannsutvalget i region kristiansand var positive til at nnærings samarbeidet skulle fortsette i Region Kristiansand, og at det ble sikret en god prosess for videre felles koordinering og forankring av de lokale handlingsplanene i neste planperiode. Business region Kristiansand leder arbeidet med rulling som startet i slutten av 2019.

4.6 Klima, miljø og langsiktig arealbruk

Langsiktig arealbruk – boligbygging

Den største pådriveren for pågående masseutryddelse av arter er endret arealbruk. Lillesand kommune må være bevisst på forbruket av naturområder fremover skal vi klare å balansere ønsket om vekst, med behovet for et godt naturmiljø.

I 2019 finnes det 4 981 boliger i Lillesand kommune. Det er 79 flere enn i 2018 og betyr en vekst på 1,6 %. Eneboliger står for 71 % av antall boliger. Fra 2018 er det størst vekst innen boligblokker med 8,8 %.

Sammenlignet med landet har Lillesand kommune 44 % større andel eneboliger. Andelene for øvrige boligtypene er lavere sammenlignet med landet. Lillesand har 61 % mindre andel boligblokker.

I 2019 ble det igangsatt bygging av 41 boliger av ulike typer, med et samlet areal på 8 224 m². Samme år ble det fullført 46 boliger med samlet areal 12 315 m². Det er en nedgang fra 2018 hvor det ble fullført 90 boliger med et samlet areal på 12 315 m².

Det ble omsatt 261 boliger i 2019 mot 210 i 2018. Samlet kjøpesum var 848 mill. kr. Gjennomsnittsprisen pr omsatt bolig lå på 3,2 mill. kr i 2019 mot 3,1 mill. kr i 2018.

Lillesand har gode boligreserver lokalisert på Dyvik, Heldal og Sangereidåsen. Kommunens arealstrategi legger opp til at hovedtyngden av vekst skal legges i eller nær eksisterende tettstedstruktur.

Fokuset fremover bør være å sikre at Lillesand kommune kan tilby nok boligareal samtidig som man tar hensyn til målene satt i samfunnsdelen. Det er også et mål om at 70 % av ny boligbebyggelse skal være konsentrert. Tallene viser at dette er fulgt opp i praksis (hentet fra årsberetningen).

Naturmangfold

FNs naturpanel sin rapport om artsmangfold har aktualisert viktigheten av å hensynta naturmangfold i kommunens arealforvaltning. Større sammenhengende naturområder er nødvendig for naturmangfoldet, og er verdifullt for friluftsliv. Kommunene må være spesielt oppmerksom på dette i planprosessene og sikre en sammenhengende struktur av grønne naturområder.

For å begrense tap av naturens mangfold skal kommunen sikre at de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven legges til grunn ved all utøving av offentlig myndighet og spesielt ved forvaltning av areal.

Miljøprinsippene skal forme kommunens arealplan ved rullering, komme frem i saksbehandlingen av alle utbyggingssaker og stilles som krav i møte med utbyggere.

Klima

Global oppvarming som følge av menneskeskapt klimagassutslipp er den største klimautfordringen verden står overfor i dag. Endrede livsbetingelser for arter, heving av havnivå og sannsynligvis mer ekstremvær er effekter som vi enda ikke ser de langsiktige konsekvensene av.

I Lillesand kommune står industri for en vesentlig del (54 %) av kommunens CO₂-utslipp.

Blant virkemidlene kommunene har i forhold til reduksjon av klimautslipp, er klimavennlig planlegging noe av det viktigste. Mer kompakt utbygging som reduserer bilavhengighet og stimulerer kollektivtransport er derfor viktig. Gangavstand mellom bolig og nærbutikk, skole og fritidsaktiviteter stimulerer samtidig den sosiale infrastrukturen og er i seg selv helsefremmende.

Klimagassutslippene i Lillesand har økt med 18 % siden 2009. Størst økning har industri, olje, gass med 47 % og jordbruk med 44 %. Størst nedgang har annen mobil forbrenning med -55 % og vegtrafikk med -20 %. Skogsarealene i Lillesand tar opp ca. 46 tonn CO₂-ekvivalenter.

I 2019 var det registrert 5 590 personbiler i Lillesand kommune; det er 3,5 % flere enn i 2018. Det er flest dieseldrevne biler, mens antall el-biler økte med 27 % fra 2018. El-bilene utgjør 12 % av alle personbiler i Lillesand. I tillegg har antall hybride personbiler økt 36 % fra 2018. Lillesand har sammen med Kristiansand størst andel el-biler på Agder.

Det finnes tilgang på flere hurtigladestasjoner for el-biler i Lillesand sentrum. I tillegg finnes det andre lademuligheter utenfor sentrum.

For å nå klimamålene må klimahensyn bli ivaretatt i alt arbeid som gjøres i kommunen. I Lillesand er det industri, sjøfart og veitrafikk som står for den største delen av utslippene. Klimatiltak som er rettet mot disse sektorene vil ha størst effekt for å redusere klimagassutslippene i kommunen.

Syredannende gneis/sulfid

Sulfidproblematikken i Lillesand ble trukket frem i sist planstrategi og kommunen har fremdeles denne spesielt store utfordringen koblet til sin geologi. Avrenning fra sprengningsarbeid i syredannende gneis har ført til at flere innsjøer og bekker med fungerende økosystem og rike fiskebestander på kort tid har blitt liggende døde.

Et interkommunalt prosjekt har nylig økt kompetansen rundt dette temaet og har laget et sett retningslinjer som snart skal opp til høring og politisk behandling, Retningslinjene skal forebygge forurensning fra sprengning i syredannende gneis og øke forutsigbarheten for tiltakshavere. Miljødirektoratet er også i gang med å utarbeide nytt veiledningsmateriale på syredannende bergarter.

Kommunen må fullføre retningslinjer og ha klare rutiner for håndtering av syredannende gneis. Dette burde inkludere krav om deponering av steinmasser med høyt forurensningspotensial. Kommunen må også vurdere om den i større grad skal

be fylkesmannen om å ta over som forurensningsmyndighet ved kompliserte tiltak i forurenset grunn.

Lokal luftforurensning

En av miljøutfordringene i kommunen som har skapt stort engasjement er håndtering av lokal luftforurensning. Dette bør være tema i kommuneplanens arealdel.

Marin forsøpling og spøkelsesfiske

Marin forsøpling er en utfordring som i større grad har blitt belyst de siste årene og det bør være fokus på opprydning på holmer og skjær. Samtidig kan kommunen hindre ny forurensning med egne tiltak, informasjon og ansvarliggjøring.

4.7 Mulig utfordringer som resultat av koronasituasjonen.

Frem til koronakrisen i mars var ledighetstallene i Lillesand relativt lave og på nivå med ledigheten i tilsvarende periode i 2019. Fra mars økte ledigheten med 360 personer. Dvs en tredobling av ledigheten. Ledigheten økte fra 1,9 % til 8,6 %. Ved utgangen av juli 2020 er antall registrert som er helt ledige hos NAV på 193 personer eller 3,5 %. Arbeidsledigheten på landsbasis er nå på 4,9 %. Det er ved utgangen av juli 120 personer som er permitterte i Lillesand. Det utgjør 2,2 % av arbeidsstyrken. Det er særlig mange permitterte innen overnatting- og serveringsvirksomhet, varehandel og andre private tjenester. Lillesand har lavere ledighet enn både Aust-Agder og landet totalt sett. Lav oljepris og fortsatt lav aktivitet i mange bransjer gjør imidlertid at NAV fortsatt ser mange permitteringer og oppsigelser.

Agder fylkeskommune utarbeider ukentlig rapport i forbindelse med koronasituasjonen. Rapporten gir blant annet oversikt og viser tendens på hvem som er mest utsatt som følge av korona, jf. oppsummering fra Frisch senteret, SSB og NAV 27.03.2020.

Arbeidslivet;

- alle deler av befolkningen blir utsatt for oppsigelser eller permitteringer
- lav inntekt og lav utdanning øker sannsynligheten for oppsigelse eller permittering
- kvinner, unge arbeidstakere og innvandrere mest utsatt for å bli oppsagt eller permittert

Familie;

- flere fattige familier og familier med lav husholdningsinntekt er utsatt for tapt arbeid
- familier med barn er relativt utsatt

- dersom en ektefelle er permittert eller oppsagt øker sannsynligheten for jobbtap hos den andre
- dersom en ektefelle er permittert eller oppsagt øker sannsynligheten for jobbtap hos den andre

Bedrift

- små bedrifter mest utsatt
- bedrifter med lav verdiskaping per arbeidstaker er mest påvirket
- bedrifter med høy gjeld og lav egenkapital er mest utsatt

Det ser ut til at de mest utsatte blir mer utsatt, og dette er en utvikling vi må følge med på fremover.

5. VURDERING AV PLANBEHOV I PERIODEN 2020-2023

5.1 Overordnede «prinsipper» for planstrategien

I sist planstrategiperiode ble det vektlagt å samordne, forenkle og gjennomføre eksisterende planer fremfor utarbeiding av mange nye planer. Dette var i tråd med fokus på regionalt nivå og med nasjonale forventningers målsetting om gode og effektive planprosesser. Planverket i kommunen var tidligere omfattende og til dels uoversiktlig. I tillegg ønsket kommunen å videreutvikle tverrfaglighet og tverrsektorielt samarbeid, strukturere og samordne det tverrfaglig planarbeidet med målsetning om å kunne øke kvaliteten på arbeid og tjenester i kommunen.

Foruten at kommuneplanen fortsatt er forholdsvis ny, er flere planer blitt vedtatt det siste året. Vi ønsker av den grunn at implementering av eksisterende planer skal ha oppmerksomhet i denne planperioden. Videre vil det bli fokus på å lage god planstruktur, med maler og prosessbeskrivelse.

I tillegg til planbehov omtales også viktige utviklingsprosjekt og strategier som skal utarbeides.

5.2 Medvirkning

Bystyret har som mål at innbyggere, organisasjoner, næringsliv og andre aktuelle aktører, i størst mulig grad skal få medvirke og si sin mening om planer som angår dem. Plan- og bygningslovens medvirkningskrav (§5-1) blir lagt til grunn i enhver planprosess, og barn og unges medvirkning skal vektlegges. Det skal legges til rette for tidlig involvering i kommunens planprosesser. Ulike medvirkningsmetoder bør tas i bruk, og nye samarbeidarenaer for god involvering av innbyggere, frivillige organisasjoner og andre aktører vurderes fortløpende.

5.3 Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanen 2018-2030 ble vedtatt desember 2018. Denne videreføres i hele perioden.

Kommuneplan har tre tydelige satsingsområder som skal ha ekstra oppmerksomhet i planperioden. De tar utgangspunkt i visjonen, utviklingstrekkene for Lillesand kommune og regionen, samt at de er forsterket gjennom innspill i medvirkningsprosessen gjennomført i forbindelse med kommuneplanarbeidet. FNs bærekraftsmål, vedtatt av FN i 2015 og gjeldende også for Norge, er lagt til grunn for bærekraftig utvikling.

Kommuneplanens satsingsområder:

Identitet og bærekraftig utvikling

Vi ønsker å sette søkelyset på og forsterke Lillesands identitet; det historiske bysentrum, kysten, Blindleia, uthavnene og omkringliggende heier. Ved å videreutvikle Lillesand som bysentrum og ta vare på kommunens unike kvaliteter skaper vi grunnlag for videre vekst, stolthet og tilhørighet til egen kommune.

Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Innbyggerne skal oppleve livsmestring, trygghet og fellesskap. Dette er viktige grunnpilarer for hvordan kommunen skal levere tjenester til kommunens innbyggere. Vi skal være en kommune med gode bo- og oppvekstvilkår for alle.

Organisasjon for fremtiden

Lillesand kommune er til for innbyggerne. For å løse fremtidens utfordringer og sikre godt omdømme må vi ha en organisasjon som er innovativ, opptatt av forbedring og har kompetente medarbeidere som opplever mestring og utfører arbeid til nytte for innbyggerne.

Kommuneplanen med satsingsområder, mål og strategier, skal ligge til grunn for kommunens videre arbeid for samfunns- og tjenesteutviklingen og utarbeidelse av øvrige planer. Det er igangsatt et systemisk arbeid for å utarbeide gode strukturer for oppfølging av kommuneplanen, gjennom sammenheng i øvrige planer i kommunen, som økonomi- og budsjett, virksomhetsplaner og årsberetning.

I denne planstrategiperioden er det derfor viktig å fortsette arbeidet med implementering av kommuneplanen og videreutvikle strukturene for oppfølging.

5.4 Samlet oversikt over planbehov i perioden 2020-2023

Planer, strategier og utviklingsprosjekt er fordelt på kommuneplanens tre satsingsområder; «Identitet og bærekraftig utvikling», «Folkehelse, livsmestring og tilhørighet» og «Organisasjon for fremtiden».

Identitet og bærekraftig utvikling

Revidering av arealdelen

Gjeldende kommuneplans arealdel er fra 2018. De to siste revideringsrundene har vært begrenset. Revisjonsarbeidet i 2018 handlet i all hovedsak om innføringen av en utvidet og omfattende bruk av LNFR-spredd bolig. Utover dette gikk arbeidet ut på å oppdatere planen til gjeldende situasjon.

Arealdelens funksjon er å avsette tilstrekkelig areal for ulike formål, lokalisert der det er mest hensiktsmessig i forhold til ønsket samfunnsutvikling. Med bakgrunn i at de to siste revideringene har vært begrenset, er det et behov for en gjennomgang av status hvor revideringen ses i sammenheng med den overordnede arealstrategien satt i samfunnsdelen og med regionale planer. Arealdelen bør derfor revideres.

Klima-, miljø og energiplan

En helhetlig planlegging av miljø og klimaarbeidet i kommunen bør utarbeides. Planen er nødvendig dersom kommunen på sikt skal sikre bærekraftig bruk av arealer, håndtere og redusere pågående vann- og luftforurensning, forvalte natur og friluftinteresser i skjærgården og redusere klimagassutslipp.

Bystyret vedtok i forbindelse med økonomiplanen 2019 – 2022 å etablere en ordning med støtte til miljø- og klimatiltak, 250.000 i hvert av årene 2020 til 2023. For finansiering av større prosjekter innen kommunalt miljøarbeid burde det søkes finansiering gjennom statlige tilskuddsordninger. Før det søkes om tilskuddsmidler for miljøtiltak må ansvar for oppfølging av et tiltak være avklart, personalressurser må settes av og det må foreligge en plan for gjennomføring og finansiering.

Reiseliv og opplevelsesstrategi

Bystyret vedtok i forbindelse med økonomiplanen 2019 – 2022 å avsette 350 000 kr til satsning på reiseliv. Formannskapet vedtok i juni 2019 at det skal utarbeides en reiselivs- og opplevelsesstrategi for Lillesand. Dette er et behov, da Lillesand ikke tidligere har hatt noen egen helhetlig strategi for reiselivssatsingen.

Korona-situasjonen i 2020 har endret reiselivet med sterke begrensninger på utenlandsreiser. I sommersesongen 2020 har Lillesand vært et attraktivt reisemål for innenlandske turister. Det har vært økt press på utleiemarkedet, hoteller og

campingplasser. Reiselivsstrategien bør fange opp endringer i reiseliv som følge av korona. Strategien skal utarbeides i denne perioden og prioriteres oppstart vår 2021. Den bør kunne sees i sammenheng med blant annet kulturplanen.

Kommunedelplan for trafikksikkerhet

Kommunedelplan for trafikksikkerhet (2017 – 2020) er et viktig og aktivt dokument i forbindelse med utbedringstiltak på veinettet, og annen planlegging som utarbeidelse av områdeplaner, men også mindre reguleringsplaner. En av hovedmålsetningene for kommunen er å sikre trygghet, livskvalitet og gode oppvekstvilkår med særlig fokus på barn og unge, og økt trafikksikkerhet er en viktig element i denne målsetningen. Kommunedelplan for trafikksikkerhet for Lillesand kommune revideres hvert fjerde år, og utbedringstiltak på veinettet i kommunen vurderes ut fra denne.

Folkehelse, livsmestring og tilhørighet

Rammeverk for livsmestring og læring i barnehage og skole

Med utarbeidelsen av rammeverket for livsmestring og læring har kommunen en strategi for å sikre en koordinert innsats for utvikling av barnehagene og skolene. Rammeverket legger føringer for barnehage- og skoleutvikling og det tverrsektorielle samarbeidet i kommunen i årene fremover. Innenfor livsmestring og læring er det flere sentrale innsatsfaktorer man kan jobbe målrettet med. I samspill med ny desentralisert kompetanseutviklingsmodell fra direktoratet, vil vi spisse fokusområder i sektoren. Den enkelte enhet skal på bakgrunn av ståsted i egen organisasjon utarbeide konkrete målsetninger og tiltak for tegn på god praksis, for å jobbe mot de valgte satsningsområdene. Dette gjøres ved bruk av verktøyet SMTTE-modell for implementering og evaluering av endring.

Temaplan for barn og unge

Å gi barn og unge trygge og gode oppvekstvilkår er et av samfunnets viktigste oppgaver. Fokuset på barn og unge er forankret i kommuneplanens samfunnsdel der flere overordnede mål er nedfelt. Mange av kommunens tjenester jobber godt for å nå de oppsatte mål, og Lillesand tilbyr i dag mange gode tiltak for barn og unge. For å ytterligere forsterke samarbeidet om barn og unge i kommunen, og utvikle enda bedre helhet i arbeidet, ønsker en å utarbeide en overordnet plan for arbeidet med barn og unge. Planen skal gi god oversikt over igangsatte tiltak, samt gjennom bred involvering av barn og unge, meisle ut en overordnet strategi for hvordan kommunens ulike enheter og avdelinger samarbeider til beste for et helhetlig tilbud til den enkelte, gjennom tidlig og samordnet innsats. I tillegg ønsker en å forsterke samarbeidet med frivillige organisasjoner og andre aktører, slik at kommunen bidrar som god tilrettelegger for barn og unges fritidsaktivitet.

Kommunedelplan sykkel

Utarbeiding av kommunedelplan for sykkel har ligget som et tiltak i tiltakslista til kommunedelplan for trafikksikkerhet over tid. Hensikten med utarbeidelse av en kommunedelplan for sykkel er å kartlegge status og behov for utbedring og nyetablering av gang- og sykkelvei (g/s) nettverket i kommunen. Hovedmålet er å sikre barn unges ferdsel i trafikken, men også legge til rette for økt gange og sykkel. Kommunedelplan sykkel blir utarbeidet i et samarbeid mellom Statens vegvesen og Lillesand kommune. Planarbeidet ble igangsatt 2018, og planlegges vedtatt vinter 2020/2021.

Kulturstrategi

Gjeldende kommunedelplan for kultur 2012 – 2016 må revideres da denne sist ble vedtatt 2012. Den skal prioriteres igangsatt våren 2021. Revidering av kulturplanen stod oppført på sist planstrategi, men revideringen ble ikke gjennomført av tid- og kapasitetsårsaker. Tidligere kulturplan erstattet av en kulturstrategi med en tilhørende handlingsplan. Kulturstrategien bør inneholdt grep som understøtter og bidrar til å nå målsetningene innen Kunst og kulturfeltet beskrevet i regionplan Agder 2030. Kulturstrategien skal stå for seg selv, men må kunne sees i sammenheng med blant annet reiseliv og opplevelsesstrategi.

Veteranplan

Veteranplan er en plan som sier noe om hvordan kommunen hedrer, ivaretar og nyttiggjør seg personer som har vært i operativ utenlandstjeneste. Lillesand kommune har ikke hatt en slik plan tidligere, men blir sterkt oppfordret av fylkesmannen å utarbeide en slik plan. Mange kommuner har utarbeidet tilsvarende planer.

Alkoholpolitisk handlingsplan

Alkoholoven § 1-7d pålegger kommunene å utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan. Lillesand bystyre vedtok 17.9.2003 en ruspolitisk handlingsplan. Planen begrenser seg til alkohollovgivningen i Lillesand kommune. Planen skal rulleres hvert fjerde år, og ble sist revidert av bystyret i mars 2020.

Vold i nære relasjoner

Lillesand kommune har siden 2006 hatt egen tiltaksplan for vold i nære relasjoner. Eksisterende handlingsplan med tiltaksdel gjelder for perioden 2014-2018 og må av den grunn revideres. I tillegg er det et av regjeringens fokusområde der føringer og retningslinjer, planverk og lovverk utarbeides, forbedres og fornyes kontinuerlig. Vold i nære relasjoner går i arv og vi har et ansvar for å bidra til å bryte den arven.

Organisasjon for fremtiden

Lillesand 2024 – En kommune for fremtiden (Utviklingsprosjekt)

Lillesand kommune vil i årene fremover få en forverret økonomisk situasjon på grunn av økte rente- og avdragsutgifter og på grunn av avviklingen av prosjektet «Statlig finansierte omsorgstjenester» (SIO-prosjektet) i 2022. Bystyret og rådmannen har stort fokus på hvordan vi skal møte de økonomiske utfordringene vi vet kommer særlig fra 2024. Bystyret vedtok i forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for 2020 – 2023:

«I 2020 startes "strukturprosjekt" som skal gjøre at vi blir i forkant på å tilpasse driften til fremtidige forventede rammebetingelser og muligheter som "kommune 3.0", sett i et lengre tidsperspektiv. Det skal også sees på bruk av lokaler, der forhold eie/leie og eventuelle innsparingsmuligheter ved nyinvesteringer og samlokaliseringer skal vurderes. Arbeidet baseres på eksternt utarbeidet rapport som viser utfordringsfelter og utviklingsmuligheter. Formannskapet skal være styringsgruppe for prosjektet. Konsulentkostnader beregnes til 200.000 i hvert av årene 2020 og 2021.»

Prosjektet har fått tittel «Lillesand 2024 – en kommune for fremtiden». Målet med prosjektet er å sikre en bærekraftig kommuneøkonomi og en areal- og kostnadseffektiv kommunal bygningsmasse. Fremover vil det være nødvendig med betydelig omstilling og effektivisering og i organisasjonen må det være fokus på innovasjon og endring. Dette er en utviklingsoppgave som vil ta mye fokus og ressurser i inneværende periode, og det synes av den grunn naturlig å ta denne oppgaven med inn i planstrategien. Vurdering av ulike temaer og behov for strategier på enkelte områder bør sees på med et helhetlig blikk gjennom dette prosjektet. Dette gjelder blant annet innovasjonsstrategi, eiendomsstrategi, innbygger-/medvirkningstrategi, frivillighetsstrategi, arbeidsgiverstrategi m.m.

På grunn av korona er oppstarten av prosjektet i 2020 blitt forsinket, men ble igangsatt for fullt høsten 2020.

Arbeidsgiverstrategi

Arbeidsgiverstrategien skal ha en sterk kobling til kommuneplanen og vil bidra til en fremtidsrettet utvikling av kommunen som tjenesteyter, samfunnsutvikler og organisasjon. Innsatsområdene i arbeidsgiverstrategien skal skape retning og prioriteringer innenfor arbeidsgiverområdet og beskrive forventninger til utvikling og ivaretagelse av rollen som arbeidsgiver og arbeidstaker. Arbeidsgiverstrategien skal vise vei inn i et samfunn- og arbeidsliv i endring og vil utgjøre et felles verdigrunnlag for ledere, ansatte og deres organisasjoner.

Digitaliseringsstrategi

Det er store forventninger fra både storting, regjering og KS til digitalisering av offentlig sektor, gjennom Stortingsmelding 27 (2015–2016) Digital agenda for Norge (desember 2016) og Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor (juni 2019). Lillesand kommune skal i tråd med kommuneplanen være en fremoverlent kommune i utvikling. Bystyret vedtok i juni 2017 (BS 071/17) Lillesand kommunes gjeldende digitaliseringsstrategi, og denne skal nå fornyes for de kommende årene.

Lillesand kommune har gjennom samarbeidet om felles IT-tjeneste med Birkenes kommune, også etablert et felles Digitaliseringsforum, som vil være et praktisk bindeledd i digitaliseringsarbeidet. I tillegg pågår et arbeid om Ett digitalt Agder, i KS' regi, med mål om å utvikle fellesløsninger for kommunene i vår region. Utarbeidelsen av en ny digitaliseringsstrategi må ses i lys av både de nasjonale føringene, og de lokale samarbeidene, med mål om at Lillesand kommune fortsatt – og i enda større grad – skal kunne levere gode digitale løsninger til innbyggere og næringsliv.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse)

Kommunen har en sentral rolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Beredskapsplikten pålegger kommunene å arbeide helhetlig og systematisk med samfunnssikkerhet og beredskap, og understreker kommunens viktige rolle som samordner og pådriver i samfunnssikkerhetsarbeidet. «*Kommunen skal gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse, herunder kartlegge, systematisere og vurdere sannsynligheten for uønskede hendelser som kan inntreffe i kommunen og hvordan disse kan påvirke kommunen.*» (§2).

En overordnet og helhetlig ROS-analyse er ikke en plan og er ikke et statisk dokument. Den skal revideres minimum hvert 4. år eller ved endringer av risikobildet. Helhetlig ROS for en kommune er viktig for all overordnet planlegging og skal danne grunnlaget for kommunens målrettede arbeid for å redusere risiko og sårbarhet; den skal redusere sannsynligheten for at uønskede hendelser inntreffer og skal redusere skadeomfanget av eventuelle uønskede hendelser. En helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse er hele kommunens anliggende og ansvar og berører alle tjenesteområder.

Ved vedtak av kommunal planstrategi 2016-2019, ble det vedtatt at Lillesand kommunes helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) skal revideres. Revisjonsarbeidet ble igangsatt i 2019, og ferdigstilles vinter 2020/2021.

Beredskapsplan

Overordna plan for kriseledelse med tilhørende varslingsliste er et levende dokument som må være oppdatert til enhver tid. I tråd med lov skal planen revideres hvert år. Det betyr i praksis at den er under kontinuerlig revisjon. Kommunens overordna beredskapsplan skal samordne og integrere øvrige beredskapsplaner i kommunen. Det betyr at endringer/ revisjoner i overordna plan fører til revisjonsbehov i de andre beredskapsplanene kommunen har. Utvikling og revisjon av beredskapsplaner er et prioritert område og ivaretas i dialog med fylkesmannens beredskapsavdeling. Siden risiko – og sårbarhetsanalysen skal revideres i denne perioden, følger det av dette at det må vurderes behov for revisjon av kommunens beredskapsplaner for å tilpasse seg et eventuelt endra risiko – og sårbarhetsbilde.

6. Prioritering av plan- og utviklingsoppgaver i perioden 2020 – 2023

Plantype og navn	2020	Vår 2021	Høst 2021	Vår 2022	Høst 2022	Vår 2023	Høst 2023
Planer/strategier og utviklingsoppgaver							
Identitet og bærekraftig utvikling							
Arealplan, planprogram + plan*							
Klima- miljø og energiplan**							
Reiselivs-/opplevelsesstrategi**							
Kommunedelplan trafiksikkerhet*							
Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen							
Folkehelse, livsmestring og tilhørighet							
Rammeverk for livsmestring og læring i barnehage og skole*							
Temaplan barn og unge							
Kommunedelplan sykkel**							
Kulturstrategi*							
Veteranplan**							
Alkoholpolitisk plan*	Vedtatt						
Vold i nære relasjoner*							
Organisasjon for fremtiden							
Lillesand 2024*** (Utviklingsprosjekt)							
Arbeidsgiverstrategi **							
Digitaliseringsstrategi*							
Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse*							
Beredskapsplan* (overordnet plan for kriseledelse)							

* Revidering eksisterende plan/strategi

** Ny plan/strategi

*** Er en utviklingsoppgaver, men vil ta mye fokus i perioden og inkluderer vurderinger av behov for ulike strategier. Tas av den grunn med i denne oversikten

Implementering av vedtatte planer	
Identitet og bærekraftig utvikling	
Kulturminne- og museumsplan	Vedtatt 2019
Digitaliseringsstrategi	Vedtatt 2017
Folkehelse, livsmestring og tilhørighet	
Plan for helse og omsorg 2020 - 2025	Vedtatt febr 2020

Boligsosial handlingsplan 2019 - 2024	Vedtatt 2019
Plan for idrett/fysisk aktivitet/friluftsliv	Vedtatt 2019

VEDLEGG – Status planoppgaver 2016 - 2020

OVERSIKT OG STATUS PLANER PLANSTRATEGIEN 2016 - 2020

	Status
Kommuneplan	
Samfunnsdel og arealdel	
Kommunedelplan	
Trafikksikkerhet 2017-2020	
Områdereguleringer	
Kokkenes (*)	
Lillesand sentrum	
Temaplaner	
Plan for helse og omsorg	
Hovedplan for tidlig innsats/inkludering (**)	
Barnehagestrukturplan	
Hovedplan for infrastruktur (***)	
Kulturminne- og museumsplan 2019-2030	
Idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet	
Kultur (****)	
Overordna plan for kriseledelse	
Interkommunale planer	
Klima og energiplan for Region Kristiansand	
Planer som ikke er med i oversikt i planstrategien	
Boligsosial handlingsplan	
Kommunedelplan sykkel	
Ny plan for barnehage og skole	
Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS)	
Strategisk plan for bredbåndsutbygging	
Digitaliseringsstrategi med handlingsplan	
Forklaring:	
<i>Planer med status grønn ble ferdigstilt i planperioden 2016-2020.</i>	
<i>Planer med status gul er igangsatt og planlegges ferdigstilt i planperioden 2020-2023.</i>	
<i>Planer med status rød er av ulike årsaker ikke startet opp:</i>	
<i>(*) Ikke igangsatt da den ut i planperioden ble vurdert å ikke være relevant.</i>	
<i>(**) Tematikken ble tydeliggjort i mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel, ivare tatt i Plan for helse og omsorg og relevante temaer tas med i Rammeverk for livsmestring og tilhørighet. Vold i nære relasjoner fortsetter som egen plan.</i>	
<i>(***) Hovedplan for VA dekker store deler av tematikken tenkt inn i denne planen.</i>	
<i>(****) Ble av ressursgrunner ikke igangsatt i planperioden, og revideringen tas i planperioden 2020-2023.</i>	